

Juni 2023

Sprog- og korrekturregler for Tandlægebladet

Tandlægebladet har udarbejdet en vejledning i bladets sproglige regler. De gennemgås her i en kort form i alfabetisk rækkefølge. De sproglige regler, der er inddraget i denne vejledning, er dem, som erfaringsmæssigt har voldt vanskeligheder. Der er altså ikke tale om en udtømmende gennemgang af de sproglige forhold, men om væsentlige nedslag som hjælp til forfatterne. Ved udarbejdelse af manuskripter ønsker bladets redaktion, at forfatterne følger disse regler, samtidig med at rammerne for udarbejdelse af manuskripter i henhold til bladets egentlige ”Manuskriptvejledning” ligeledes følges.

Redaktionen

1. Accenter

Accent aigu er obligatorisk i følgende eksempler: *idé, diarré, comité, resumé* mfl.
Frivillig brug af aigu i eksempler som: *acceptér, korrigér, opdatér*.

Accent grave bruges kun i sjældne tilfælde: *Genève, Liège*.

2. Apostrof

Der bruges genitivapostrof ved forkortelser med store bogstaver uden forkortelsespunktum:
DSR's, DSB's, USA's.

Apostrof alene bruges til at betegne genitiv af ord, der ender på s, z eller x:
Marx' skrifter, Jens' cykel.

Der sættes apostrof efter taltegn og forkortelser uden punktum i følgende eksempler:
en 13'er, 60'er-rock/tresserrock, 1980'erne (eller 80'erne), SMS'en, PDF'en, AIDS'en/AIDSen, der er for mange men'er og hvis'er ved sagen.

Der sættes apostrof ved fremmedord, der ender på -ee: *yankee'er, trainee'er*.

NB Der bruges ikke apostrof efter forkortelsespunktum eller anførselstegn:
en cand.cur.s CV, 20 pct.s rabat (i Tandlægebladet dog *20 %'s rabat eller 20 % rabat*), *"Skagerrak"'s forlis*.

3. Bindestreg

Bindestreg bruges i sammensætninger som:
6-7-månedersalderen, e-mailadresse, T-shirt, KFUM-spejder.

Ligeledes hedder det:
klasse II-fyldninger, diabetes type 2-diagnose, type 2-diabetes.

I sideordnede sammensætninger:
forældre-barn-sampil, mave-tarm-kirurgisk, årsag-virknings-forhold.

Ved gruppesammensætninger, hvor et af leddene er skrevet i mere end ét ord:
gå hjem-møde, gør det selv-metode, væg til væg-tæppe, face to face-interview, tag selv-bord.

Der kan også bruges bindestreg i længere, lejlighedsvis sammensætninger:
det-var-jo-det-jeg-sagde-kommentar, en lad-mig-nu-være-i-fred-holdning.

Obs.: *gåpåmod, ikkeryger, ikkeangrebspagt, ikkeeksisterende, ikkevoldelig, iland, uland, ubåd*.

Der sættes bindestreg i sammensætninger, hvis første led består af et adjektiv + et substantiv eller et substantiv + en participialform:
røde hunde-virus, parkering forbudt-skilt, human resource-person.

Ved ordsammensætninger, der indeholder fremmedord, sættes ikke bindestreg, når fremmedordet vurderes som integreret i det danske sprog:
sprogsscreening, traineestilling, agilitybane, testresultat, scannerudstyr.

Normal sprogbrug i øvrigt:

Som hovedregel skrives sammensatte ord i ét – uanset længde:
erhvervsevnetabsforsikringspræmieregulering (hvis ikke man vælger at omskrive med præpositionsforbindelser: *regulering af præmie for erhvervsevnetabsforsikring*).
Særlige fonetiske forhold kan dog tale for brug af bindestreg, fx når tre ens bogstaver støder sammen: *posttraumatisk stress-syndrom, trainee-erfaring.*

Sammensætninger, hvori indgår proprier, skrives også uden bindestreg: *christiansborgpolitikere* eller *Christiansborgpolitikere.*

4. Citationstegn

Som hovedregel bruges citationstegn kun ved uddrag fra breve, lovtekster, cirkulærer m.m.
Ligeledes ved bogtitler, kurser, foredrag og projekter: *”Teoretisk kursus i kirurgi”, ”Fonden af 29. december 1967”, projekt ”Flere midler til skoletandplejen”.*

Bemærk: Sæt ikke komma mellem citationstegn og inkvit ved udråbstegn eller spørgsmålstegn inden for citationstegn:

”Hvordan kan du dog sige sådan noget vrøvl?” spurgte hun.

Hvor der bruges anførelstegn omkring ord inde i en sætning for at markere et vist forbehold, sættes et opholdstegn/sluttegn **efter** anførelstegnet:

”Tandklinikken”, som viste sig at være et cykelskur, havde ingen procedure for hygiejne.

Eller i sådanne tilfælde:

Men ser man samlet på HHD-patienternes svar på oplevelse af træthed ”ja altid” og ”en gang imellem”, er den stort set identisk med HD-patienternes.

5. Forkortelser

Følgende forkortelser anvendes i Tandlægebladet:

bl.a. – ca. – dvs. – etc. – evt. – fx – jf. – kl. – kr. – maks. – mfl. – mia. – min. – sek. – t. – mio. – m.m. – nr. – o.l. – osv. – pga. – pr. – p.t. – stk. – th. – tlf. – tv. – i.v. – i.m.

Møntsorter: *USD, DKK, GBP, EUR, SEK, NOK.*

Desuden bruges måleenhederne i forkortet form, fx: *kg – l – mg – ml – mm – cm – kHz – V*

Obs. Tandlægebladet bruger forkortelserne (som i Retskrivningsordbogen også skrives med lille uden punktum):

DNA – AIDS – HIV – 3D (tredimensionel) – TV – IT – PDF – SMS – CD – HF – EFG – EKG – PC mfl.

6. Kildehenvisninger

Er der flere kildehenvisninger på én gang i brødtæksten, remses numrene op med komma, men **uden** ordmellemlrum: (4,9,19).

7. Kliniske fagudtryk, diagnoser og kemiske stoffer. Latin eller dansk?

I Tandlægebladet vælges stavemåden: *colibakterie* (ikke kolibakterie som i Retskrivningsordbogen), *caries* (ikke *karies*), *calcium* (ikke *kalcium*).

Hvor en diagnose beskrives på latin, skrives den korrekte latinske form: *dementia arteriosclerotica* (ikke *dementia arteriosklerotika*), *anaphylaxia* (ikke *anafylaxi*, men *anafylaksi*).

Fordanskede stavemåder er kun korrekte, hvis de er konsekvente, men man kan i fagspecifikke artikler, der henvender sig til et smalt publikum, støde på kemiske navne som *phosphor*, *phenyl*, *chlor*, *chlorhexidin* o.l., som også anses for korrekte.

8. Kolon

Hvis første ord efter kolon er i en helsætning, skrives med stort begyndelsesbogstav:

Sagen forholder sig således: Huset er for stort, så vi har ikke råd til at bo i det.

Hvis første ord efter kolon er i en ledsætning eller sætningsdele, skrives med lille begyndelsesbogstav:

Chefen sagde nøjagtig det, hun havde forventet: at der ikke var penge til lønforhøjelse nu.

Han havde hele familien med: konen, ungerne, svigermekanikken og en hoben fætre og kusiner.

9. Komma

Der sættes traditionelt komma (kryds og bolle-komma). Ligeledes sættes der altid komma foran *men*. Semikolon sættes kun ved fuldstændige sætninger.

Et særligt fænomen er sætningsknude, hvor kommaet bør undgås. En sætningsknude er en konstruktion, hvor et led fra en ledsætning er rykket op i en overordnet sætnings forfelt, fx:

Tandlæge NN fra Iran er midt i sin prøveansættelse på XX Tandklinik, som(,) hun håber(,) fører til dansk autorisation og måske en fastansættelse.

Det(,) synes jeg ikke(,) er fair.

... disse oplysninger(,) har vi vurderet(,) ikke hører hjemme i denne sammenhæng, der som udgangspunkt har at sætte fokus på samspillet.

I disse tilfælde vil man kunne se, at kommaerne virker forstyrrende mht. kontekst og læserytme, og derfor bør de undlades. Evt. kan man dele sætningskomplekset op i flere sætninger.

Forkerte/overflødige kommaer

Det ses tit, at man sætter forkerte kommaer foran *der* i spørgende ledsætninger:
Jeg ved ikke, hvilken regel(,) der skal anvendes her. Kommaet skal kun stå foran hv-ordet.

Ligeledes ser man hyppigt forkert komma foran infinitivkonstruktioner med *at*:
Jeg har ringet(,) for at spørge ...

Endelig ser man ofte komma efter særlig tunge led i forfæltet:
I et samfund som Rødovre med 36.000 indbyggere(,) er 800 gamle afhængige af hjemmebesøg.

Kommaerne i parentes er forkerte.

10. Kursiv

Bakteriers korrekte latinske navne skrives (se Klinisk Ordbog) i kursiv:

Escherichia coli.

Optræder navnet flere steder i efterfølgende tekst, forkortes slægtsnavnet, artsnavnet bevares:
E. coli. **Bemærk:** Slægtsnavnet skrives altid med stort begyndelsesbogstav.

Ligeledes kursiveres **geners** navne: *gtfB (glucosyltransferaseB)*

Latinske udtryk som *in situ*, *in vitro*, *in vivo* mfl. kursiveres.

I **interview** er spørgsmålene i kursiv.

Som hovedregel anbefales det i øvrigt at være tilbageholdende med brug af kursiv. Dog kan kursivering være hensigtsmæssigt for at betone enkelte ord, eller hvis grafiske forhold i øvrigt taler herfor.

11. Love, bekendtgørelser og cirkulærer

I almindelighed skrives love, bekendtgørelser og cirkulærer med lille:

finansloven for 2008, færdselsloven, grundloven, sundhedslovens paragraf 1.

Hvis de opfattes som litterære eller kulturelle dokumenter, skrives dog med stort:

Jyske lov eller *Jyske Lov*, *Danmarks Riges Grundlov*.

Står en bekendtgørelse i citationstegn, kan den opfattes som en selvstændig publikation og kan derfor skrives med stort begyndelsesbogstav:

”Bekendtgørelse af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet”

12. Specialtegn

Ved procentangivelse i Tandlægebladet bruges %-tegnet: *9 % af spørgeskemaerne blev ikke returneret.*

Gradtegn (°) bruges således: *14 °C.*

I journalistiske artikler, fx interviews, bruges talestreg ved direkte tale (ikke citationstegn).

13. Særlige stavemåder

Visse stednavne skrives med aa i stedet for å:

Aalborg, Aabenraa, Grenaa, Aakirkeby, Aarhus Universitet. Men: Aarhus Å

Formen *abstract* anvendes i betydningen ”resumé af videnskabelig artikel”.

14. Tal, talord og brøker

Talord op til ni skrives med bogstaver:

I æsken lå der to stoppenåle, ni ruller tråd og 10 knapper.

Også ved sammensatte adjektiver, hvori indgår tal:

Familien bestod af to voksne, en femårig pige samt en toårig dreng.

Men: *en 75-årig mand.*

Ved angivelse af mål, vægt, beløb, rumfang, flademål eller angivelser, der kan udtrykkes i decimaler, bruges arabertal:

6 %, 5 kr., 3 cm, 7 GB, 1,5 mio. kr., 8 kg, 9 m².

Der bruges arabertal i betydningen ”fra ... til”:

Der kom kun 3-4 stykker til generalforsamlingen. Man forventer et underskud i størrelsesordenen 7-9 mia. kr.

Ved oplistninger med ordenstal bruges arabertal:

1. udgave, 2. oplag.

Hvor brøker optræder i forbindelse med grovinddeling, fx ved inddeling i befolkningskategorier, skrives som hovedregel med bogstaver:

Godt og vel en tredjedel af befolkningen mener, at ...

De har rejst lønkrav på i alt 24 % over to et halvt år.

Ved dosis- og mængdeangivelser, hvori indgår brøker, bruges arabertal:

2 ½ Panodil x 3 daglig.

Der sættes punktum (skilletegn) ved opdeling i tusinder:
1.200, 10.000, 1.550.000.

Anbefalinger til sætningsopbygning og sætningslængde

Generelt har tandlæger et stort talent for udarbejdelse af videnskabelige tekster. Redaktionen har dog følgende opfordring til artikelforfatterne:

Skriv kort og klart. Jo flere informationer der hober sig op i meget lange sætninger, desto større risiko er der for, at læseren mister overblikket over det stof, han/hun skal sætte sig ind i.

For at sikre en hensigtsmæssig læsning bør man som udgangspunkt udtrykke sig i hovedsætninger/helsætninger efterfulgt af få bisætninger/ledsætninger. Undgå helst 3.- og 4.-gradsbisætninger. Tandlægebladets vigtigste opgave er at behandle odontologiske problemstillinger så eksakt som muligt. Indskudte bisætninger eller sætningsdele omkranset af kommaer er ofte nødvendige, og her kan brug af tankestreger i mange tilfælde være ganske virkningsfuldt.

Det kan ikke udelukkes, at videnskabelige bidrag kan opnå oversættelse til medier på andre sprog. Derfor er det vigtigt, at teksterne er tilrettelagt målrettet og mundret for eventuelle oversættere. Det letter arbejdet og minimerer risikoen for fejl og misforståelser.

Disse tommelfingerregler skal forstås som et fælles udgangspunkt for alle, der sender indlæg til Tandlægebladet. Individuel stil og smag *skal* der være plads til, men husk: Tilstræb et varieret sprogbrug med enkle sproglige midler. Undlad samme ord og vendinger lige efter hinanden. Dette bidrager til og fastholder Tandlægebladets høje standard, kvalitet og renommé i den sundhedsfaglige medieverden.

Ovenstående regler er gældende for brødteksten i Tandlægebladet. Afvigelser kan forekomme, når grafiske, layoutmæssige eller redaktionelle forhold tilsiger det (rubrik, skemaer, tabeller, figurer, citater fra andre faglige artikler mfl.)

Kilder og nyttige links:

<https://dsn.dk/ordboeger/>

<https://ordnet.dk/ddo>

<https://dsn.dk/udgivelser/dansk-sprognaevns-skrifter/rigtigt-kort/>

Ib Sewerin. Basal medicinsk skriveteknik. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 2013

Klinisk Ordbog

Redaktionen